

Consell
de l'Audiovisual
de Catalunya

Informe IST 1/2009 de l'Àrea de Continguts sobre la presència de les dones en la informació. Octubre-desembre de 2008.

Valoració del Consell de l'Audiovisual de Catalunya (aprovada en sessió de 18 de març 2009)

Les conclusions principals de l'informe es poden resumir en tres: la subrepresentació de les dones en la informació, tant en termes absoluts com en relació amb la seva presència real en la societat; la major concentració de les dones en determinats àmbits i rols, cosa que contribueix a reproduir-ne representacions estereotipades, i, finalment, una lleugera tendència en els darrers anys a l'increment de la presència de les dones en les notícies, que està associada a una millora de la posició en els àmbits en què desenvolupen les seves activitats.

L'informe analitza els teleinformatius emesos per TV3, 3/24, TVE a Catalunya, 8tv, Barcelona TV i Badalona TV, entre l'1 d'octubre i el 31 de desembre de 2008, a partir de les dades dels informes mensuals de pluralisme polític. Cal destacar com a aportacions importants de la metodologia utilitzada el fet de comptar amb un volum considerable de dades (11.440 inserts, que corresponen a 376 hores d'emissió de 654 teleinformatius) i, especialment, de basar-se en els temps de paraula de dones i d'homes, i no sols en el nombre d'aparicions, que és el que s'acostuma a incloure en estudis sobre aquest tema. El fet de tenir sèries continuades de dades des de l'any 2004 permet, a més, fer-ne comparacions temporals i analitzar-ne les tendències.

De les dades de l'informe, el Consell n'extreu les valoracions següents:

- 1) Presència escassa de les dones en els informatius. Això no tan sols es concreta en el nombre d'inserts (un 27,5%, respecte del 72,5% dels homes), sinó també en el temps de paraula, ja que la durada mitjana d'intervencions de les dones (28 segons) és significativament menor que la dels homes (44 segons). Hi ha una altra forma de subrepresentació de les dones, aquella en què apareixen sense ser identificades amb el nom i/o cognoms, que s'eleva a un 13% del temps

de paraula (respecte del 4,9% dels homes). I una altra dada molt significativa en aquest terreny és que només un 8,7% del temps de notícia conté intervencions de dones soles, mentre que el percentatge s'eleva al 51,8% en el cas d'homes sols (la resta del temps, un 39,5%, correspon a notícies on apareixen homes i dones al mateix temps).

- 2) Àmbits temàtics descompensats en la presència d'homes i de dones. Les dones apareixen en menor proporció que els homes en tots i cadascun dels descriptors temàtics. Les notícies vinculades a *Sanitat* (47,4%), *Educació i ensenyament* (33,9%) i *Societat* (32,6%) són les que concentren unes proporcions de presència de dones més elevades. En notícies “dures”, com ara les referents al finançament autonòmic, els pressupostos de les administracions, les eleccions presidencials als Estats Units o la cimera dels G-20 a Washington, el temps de paraula de les dones no supera en cap cas el 15%.
- 3) L'àmbit polític té unes característiques particulars, ja que s'hi produeix una doble subrepresentació de les dones. La seva presència és força reduïda (un 15,5%), però, a més, la durada mitjana de les intervencions dels homes polítics gairebé dobla la de les dones polítiques: 2 minuts i 1 segon dels homes, 1 minut i 12 segons de les dones. Cal afegir-hi que només quatre dones concentren més del 25% del temps de paraula de totes les dones polítiques (María Teresa Fernández de la Vega, Mar Serna, Alícia Sánchez-Camacho i Montserrat Tura).

Cal destacar la tímida tendència a l'alça en els darrers cinc anys de la presència de les dones en els àmbits institucionals, que augmenta 2 punts. Se'n produeix un increment més accentuat en les agrupacions de partits: l'any 2004, el temps de paraula de les dones era

pràcticament testimonial (un 3%) i l'any 2008 s'incrementa al voltant de 10 punts. Hi contribueix el nomenament de dones portaveus en alguns partits (ERC i ICV) i, sobretot, la presidència del PPC per part d'una dona.

- 4) L'àmbit social, on hi ha menys desequilibris que en l'àmbit polític, es caracteritza per la poca diversitat en les representacions de les dones. Hi ha també molta més dispersió en les intervencions i menys continuïtat. La raó és que les intervencions de les dones es concentren sobretot en l'agrupació *Altres* (un 46,8%), que recull fonamentalment actors ocasionals. Per darrere, i a una distància considerable, les dones apareixen com a *Actores culturals* (14,5%), *Món associatiu* (9,9%) i *Actores econòmiques* (8,4%). Cal destacar que només aquestes quatre agrupacions concentren el 80% del temps de paraula de les dones.
- 5) Els rols socials són on s'expressen amb més força les representacions estereotipades de les dones, que es concentren en determinades ocupacions i en les activitats amb menys prestigi i poder. Efectivament, les dones tenen una presència rellevant en l'àmbit personal (44,5%) i el segueixen en importància el sanitari (34,8%) i l'educatiu (32,1%). Pel que fa al món sanitari, significativament, les dones apareixen més com a receptores de serveis sanitaris que com a professionals i, en l'educatiu, més com a estudiants que no pas com a ensenyants.

La dimensió personal, al seu torn, implica una perspectiva privada, totalment aliena a activitats professionals o públiques dels individus i, per tant, no acostuma a atorgar estatus ni poder. Com hem indicat, és l'àmbit on el temps de paraula de les dones és més elevat (44,5%) i supera el dels homes quan apareixen com a *familiar de* (68,5%),

usuària de serveis públics (65,2%) i consumidora (55,7%). Es tracta de representacions que tendeixen a valorar les dones no tant com a individus autònoms, sinó per la seva relació amb d'altres.

- 6) La presència de les dones no és només inferior a la dels homes en termes absoluts, sinó que també està per sota de la seva presència real en la societat. La política n'és un exemple clar. El 15,5% del temps de paraula de les dones polítiques està molt per sota de la seva presència real en els governs (26,7% en el de Catalunya, 50% en el de l'Estat, 55,5% en el de l'Ajuntament de Barcelona i 33,3% en el de l'Ajuntament de Badalona), en els parlaments (35,6% en el de Catalunya i 36,9% en el Congrés dels Diputats) o en l'administració local (29,3%). La representació de les dones en l'àmbit sanitari i l'educatiu, que en termes globals s'equipara millor a la seva presència real, està distorsionada, en canvi, per la subrepresentació de les dones en les categories més elevades (metgesses o ensenyants), on els homes monopolitzen pràcticament el temps de paraula.
- 7) Cal valorar, finalment, que els desequilibris importants que apareixen en la representació de les dones en els informatius provenen de dos factors de naturalesa molt diferent, encara que estiguin relacionats. N'hi ha un de caràcter cultural, derivat d'una menor visibilitat i importància atorgada a les activitats que realitzen les dones i que els mitjans tendeixen a reproduir. En aquest sentit, mereix reflexionar-hi el fet que els inserts que recullen declaracions de dones polítiques tinguin la meitat de durada que els dels homes. En aquesta línia, també s'hi situa el fet que les dones estiguin més representades en notícies "toves", en temes de societat, entreteniment o moda, o per il·lustrar notícies com a testimonis puntuals, més com a persones comunes i que parlen a tall personal, que com a expertes. L'altre factor es

relaciona amb factors socials i de poder, i en els desequilibris que persisteixen en la societat entre homes i dones. Els mitjans reflecteixen, en bona part, el que existeix en els partits, en l'activitat institucional, en la representació professional o en el lideratge associatiu. Les dones apareixen més i amb representacions més ajustades a la seva situació real quan tenen càrrecs importants a escala política, social o professional. Més presència de dones en aquests àmbits s'hauria de traduir també en un major equilibri en la representació dels homes i de les dones en els informatius.

A partir d'aquestes valoracions, resulta pertinent recordar les recomanacions de la Conferència Mundial de les Dones de Beijing, celebrada l'any 1995, en constatar que els mitjans de comunicació no estan reflectint els canvis reals que han protagonitzat les dones en les nostres societats, i situa com a objectiu estratègic que els mitjans representin apropiadament, sense prejudicis ni estereotips, les imatges, els discursos i els coneixements que generen les dones.